

Діло

Виходить що-дня рано
крім понеділів.

РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:
Львів, Ринок 16., II. пов.
Конто почт. шлук. 26.726.
Адреса тел. „Діло—Львів“.
Число телефону 261.
Рукописи
редакції не повертає.

ПЕРЕДПЛАТА

в Австро-Угорщині:
місячно . . . . . 2.70 К.
чвертьрічно . . . . . 8 —
піврічно . . . . . 16 —
щорічно . . . . . 32 —
у Львові (без доставки):
місячно . . . . . 2.40 К.
чвертьрічно . . . . . 7 —
піврічно . . . . . 14 —
щорічно . . . . . 28 —
За зміну адреси
платить ся 50 с.

Ціна оголошень:

Строчка п'ятигоду, з шостиль-
тона 40, а відсиланні 60, в
оповістках 80 с, в редакційній
частині 1 К. Повідомлення про
випавши і заручини 1.50.
Неперіодичні строчки 1 К.
Сталий оголошення зокремого
умовою.
Одн. примірник коштує
у Львові 10 с.
на провінції 12 с.

Видас: Видавнича Спілка „Діло“.

Начальний редактор: Д-р Василь Панейко.

Львів, 2. мая 1917.

Події в закордонній Україні розбудили в Поляків нові надії на—спольщенє Східної Галичини. Так бодай виходить з уваг, які з приводу тих подій присвячує українській справі „Gazeta Wieszona“, орган, який тепер трубить у найбільше бовву трубку проти українських домагань в Австрії, а за нею й інші органи польської преси.

Хід думок, які згаданий орган висловив в двох статях з 17. і 18. м. м. і при кожній нагоді на ново повторяє, такий:

Доси український рух у Росії був такий слабкий, що українського питання в Росії зовсім не було. Ті, що пробували звязати український рух в Галичині з українським рухом у Росії в одну цілість і так зробити з нього питанє інтернаціональне тай на тій основі домагати ся з огляду на російську Україну відповідного трактованя українського народу в Австрії, основно мидили ся. Війна найбільше виказала, що числене на російську Україну зі сторони осередних держав завело та що українське питанє не є ніяким інтернаціональним політичним чинником, тільки в Росії внутрішнім російським питанням, бо-ж Україні не хотять відірвати ся від Росії, тільки домагають ся автономії в російській федерації, а в Галичині внутрішнім галицьким спором, який Австрія повинна оставити до поладженя Полякам. Се замкненє українського питання в Австрії в границі відокремленої Галичини для поришеня Поляками, се один вивід польського дневника з теперішнього стану української справи по обох боках боєвої лінії. А другий вивід такий, що тепер фронт українського руху повинен звернути ся проти Росії, осередок українського життя повинен перенести ся до Києва, а Східну Галичину з Львовом повинні Українці оставити Полякам. „Мусіти ме—кличе „O. W.“ —з поверхні політичного життя зникнути фраза про конечність утвореня в Галичині „українського Пісмонту, який колить, в будучности, в російсько-австрійській війні мав пірвати за собою російську Україну. Практика виказала, що такі експерименти є неможливі, а Пісмонту не треба, бо нині можуть Україні робити його в себе дома в Києві. Там мусять вони в добре зрозумілім власнім інтересі осередити свій рух культурний, шкільний і політичний, там є місце на український університет, а не у Львові, який лежить, з українського становища беручи, на найдаліших українських окраїнах.“

Коротко кажучи, польська льогіка така: Доси Австрія не потребувала числити ся з галицькими Українцями, бо з огляду на слабкість українства в Росії не могла мати з того на випадок конфлікту з Росією ніякої користі; в будучности не потребує числити ся знов тому, бо Україні в Росії будуть такі сильні, що нічим їх до Австрії не приманиш; зрештою Українцям, які мати-муть Київ, Львова вже не треба. Отже чи Україні в Росії слабі чи сильні, Схід на Галичина повинна бути віддана Полякам.

„Білі нитки“ такої льогіки занадто видні, та все таки треба присватити їй кілька уваг.

Отже перше всего та вічна польська пісонька про те, що доси в Росії українського руху властиво не було. Отже все те, чим тепер проявляють себе наші закордонні брати, повстало нагло як „deus ex machina“? Власне теперішні події в закордонній Україні доказують велику силу українського руху, і нехай жалують ті, що тої сили не бачили тоді, як вона, придушена царизмом і тому невидна назверх, зростала.

Ніхто инший, тільки польський дневник „Свободы“ допис недавно, що на губернських зборах в Києві речник Українців заявив, що доси Україні, з непримирности до царизму, бажали собі побіди осередних держав.

ристь осередних держав, або не має глуздів, або має злу волю. Коли ж з польської сторони говорять ся, що Україна завела, то запитаємо, як було з Польським Королівством? Чи Поляки зробили революцію в користь осередних держав? Ріжниця між Поляками й Українцями та, що пп. Дмовський і Вельопольський пертракували в імені Поляків з царським правительством проти осередних держав (чи мали до сього легітимацію, не потребуємо доказувати), а Україні всі без виньку держали ся супроти царського правительства з непримирною мовчанкою, ждучи поваленя царизму.

Поваленє царизму прийшло з внутрі, і зрозуміла річ, що Українці разом з усіми, що повалили царизм, старають ся устроїти ся на його руїнах. Як? — знаємо. Автономія України в федеративній російській республіці, — се теперішній клич закордонної України. Чи сей клич звернений проти осередних держав, як старають ся (прим, з приводу твореня українського війска) відсунути Поляки? Очевидно, ні! Адже осередні держави виразно заявили, що не мають наміру вмишувати ся у внутрішні справи спадщини Миколи II.

Та коли-б так мало стати ся по волі польської преси, то вона веде просто до ворожнечі закордонної України супроти осередних держав. Вона каже: Закордонна Україна до осередних держав не прилучить ся, вона хоче остати членом російської республіки, на неї не мають осередні держави ся числити, — отже не потребують числити ся з Українцями в Австрії й повинні через відокремленє Галичини віддати їй під панованє польської державности.

Галицькі Поляки при кожній нагоді акцентують, що положенє Поляків в Австрії не сміє бути „ані на волос гірше“ від положеня Поляків в самостійній польській державі. В самостійній польській державі — додамо — за утворенє якої Поляки є обовязані для осередних держав! Ну, а положенє Українців в Австрії може бути

гірше від положеня їх земляків в автономній Україні? При тім Україна за свою автономію не буде для осередних держав зобовязана, отже мати-ме супроти них з огляду на положенє своїх земляків в Австрії морально вільні руки!

Се про інтернаціональне значінє української справи.

Але й незалежно від того держава існує для добра своїх народів. Чи тільки положенє українського народу в Австрії має бути виником від сього правила? Чи тільки Австрія не має обовязку трактувати український нарід на рівні з иншими народами держави, тільки повинна віддати його під панованє другого народу держави? Злу прислугу роблять Австрії Поляки, стараючи ся переконати нас, що Австрія власне так з нами поступить!

Ми маємо міцну віру, що ісар Карло I. буде для українського народу справедливим монархом, монархом вільного українського народу — повноправного господаря на своїй землі!

Нехай також не числять Поляки на нас, що ми, осягнувши в Києві те, до чого змагаємо, з легким серцем відступимо їм спадщину короля Данила в Львовом.

З загально українського становища — чи історія знає примір, щоб якийсь нарід, розвиваючи ся й ростучи в силу, зрікав ся якоїсь своєї часті? Навпаки, чим більша сила цілости, тим більша відпорність загрожених частій її! І ми певні, що український Київ подасть спадщину короля Данила з Львовом усяку поміч проти польських плянів.

А з нашого галицького становища — ми є тут на сій землі і наш обовязок перед цілою Україною боронити її перед захланністю сусідів і зберегти для України, Для нас тут, в Східній Галичині, місце на вільне житє в українським коронним краю Австрії; тут, у Львові, місце на політичний і культурний центр українського життя в Австрії, місце на український університет, якого Поляки так боять ся! І з сього місяця ми не уступимо, — нехай Поляки будуть сього певні!

Радіючи будучности закордонної України, ми тут, в Австрії, мусимо осягнути все, що нас зробіть повноправним членом австрійської держави.

Українець — товаришем міністра хліборобства.

Відень 30. цвітня 1917.

Між новоіменуваними товаришами міністра хліборобства знаходимо імя А. Кулижного, з фаху агронома-кооператора, Українця з Подлящини. А. Кулижний в товаристві инших кооператорів з України, відбуваючи перед війною заграницну поїздку, вступив до Львова і тут знайшов ся з українським кооперативним рухом в Краєвім Союзі Ревізійнім.

Микола Василенко — попечителем київського шкільного округу.

„Утро Россіи“ а дня 29. марта (11. цвітня) в телеграмі з Києва повідомляє:

Попечителем київського шкільного округу (губерній: київська, подільська, волинська, холмська, подтавська, чернігівська) іменовано Українця Миколу Василенка, віомого в краю громадського діяча і члена Центрального Комітету партії Народної Свободи (кадетів).

В р. 1909 Василенко став доцентом в київським університеті по кафедрі російської історії, лекцій однаке не читав через заборону попечителя округу. В р. 1908 Василенко відбував 9-ти місячну кару в „Хрестах“, засуджений по 129 ст. як редактор „Кіевск-их Откликів“. Василенко є автором великої праці по історії України.

Василенко заявив кореспондентови „Утра Россіи“, що міністер народної освіти Мануйлов поручив йому разом з місцевими педагогами розробити програму заведеня української мови в школах.

(Слід зазначити тут, що до попечителя

шкільного округу належать всі шкільні справи — з висшими школами включно — в обнятих округом губерніях. — Ф. К.)

В київським повітовім Земстві.

„Утро Россіи“ а дня 29. марта (11. цвітня) в телеграмі з Києва повідомляє:

Відкрили ся надзвичайні збори київського повітового Земства під проводом бар. Штейнгеля (бувшого члена „Української Громади“ в 1-шій Думі. — Ф. К.). Зібрані окликами „Ура!“ і співом „маршалези“ витали новий державний лад. Глашний Демченко робить заяву, що всі попередні члени Земства складають свої мандати (реакціонери й обрусителі. — Ф. К.). Збори прийняли резолюцію в висловами осуду для попереднього складу Земства і його керівників і співчутя жертвам старого режиму.

Повороту нема.

Під таким заголовком привісла „Нова Реда“ а 12. м. ст. цвітня статтю, котру незважно потрібним подати й нашим Чатачам. — Ред.

Резолюції внесені на вселюдних зборах, громадських і партійних зїздах, конференціях і нарадах останніх тижнів не полишають ніякого сумніву що до тої політичної платформи, на якій об'єднують ся всі активні елементи української людности. Се старє наше домаганє широкого національно-територіальної автономії України в російській федеративній республіці на демо-

Кожний, хто закидає Українцям, чому вони не зробили революції в ко-

кратичних підвалинах, з міцним забезпеченням національних меншостей нашої землі.

Інакше і бути не могло. Домагане народопростава і суго демократичного ладу на Україні, в відокремленій „несумісній“ автономній Україні, зв'язаній тільки федеративним зв'язком чи то з іншими народами славянськими чи то з іншими народами і областями Російської держави — се старе гасло підняте ще в 1840-х роках найкращими синами України: Шевченком, Костомаровим, Кулішем, Гулаком, Білозерським і іншими. Від того часу воно не переставало бути провідним мотивом української політичної мисли, організаційної роботи, культурної і громадської праці. Не розгортуване тільки часами широко і прилюдно, а причини цензурних заборон і депресій, якими старий режим Росії окуряло гасла автономії і федерації, — воно повторилося неустанно в люди і завсідні, як тільки українське громадянство діставало змогу свободно висловити свою гадку — з трибуни першої і другої Думи, в пресі „днів свободи“ і т. ин. Тепер воно могло бути проголошено не тільки друкованими словами, але і живим — на великих зборах, маніфестаціях і в усякого рода прилюдних заявах, до котрих прилучають ся українські і не українські зібрання на місцях, заявляючи солідарність з ними і потверджуючи, що се домагане всього українського громадянства і всіх політично-свідомих верств України.

Без сумніву, воно зістанеться тою середньою політичною платформою, на котрій буде йти об'єднане людство України без ріжничих верств і народностей. Середня між програмою простого культурно-національного самоозначення народностей і домаганем повної політичної незалежності. Програма культурного самоозначення, котру недавно в одній з своїх промов неохоче прийняв за міру національних домагань народів Росії, і в тім і народу українського, го дола нинішнього тимчасового правительства ки. Львов, тепер вже нікого на Україні не вдоволює. Ті часи, коли українському громадянству приходило ся рахувати ся з обставинами старого режиму, з неможливістю виявити масову волю українського народу до всієї повноти національного життя і з тим недовір'ям, яке виявляло до українства, як до руху народного, громадянства російське, навіть поступове, — минули без повороту. Українці не мають вже потреби переводити педагогічну роботу над сим громадянством, по принципу „від легшого до труднішого“, висувати на чергу найбільш елементарні, безсумнівні для всякої простої, тільки гуманно і культурно настроєної людини, як домагане українського наванчання в школі, допускання української мови в урядуванні, суді і церкві на лінії, де українські маси стрічають ся з культурою, громадською і державною організацією. Сі скромні домаганя, повторювані так довго і так ще недавно, коли булиб услухані в час, створили би трітку моральну зв'язь між українським громадянством і російським державним і великоруським поступовим громадянством. Але вони не були услухані. В критичний момент, коли російське правительство, користаючи з війни, заходило ся знищити і викоринити українство в Галичині і в Росії, не спиняючи ся перед найбільш вандалськими варварськими заходами, Українці не знайшли помічі і підтримки в великоруським громадянстві ніде, — крім деяких соціалістичних груп, і се — треба зразу сказати — викликало в Українцях глибоку зневіру до російської поступовості і демократії, до можливості забезпечити повноту українського національного життя в рамках російської конституційності. З тим зросло ся більше переконання в неминувій потребі забезпечити українському народові державне право — чи то федерацію російської держави, а як ні, то повною незалежністю України — як запоруку його вільного політичного і національного розвитку. Від сього не може бути повороту назад, в пройдені стадії чисто культурного самоозначення або культурної автономії.

Широка автономія України з державними правами українського народу в федеративнім зв'язку — се та програма даного моменту, від котрої не може бути уступлення назад. Всякі перешкоди, всякі ваганя в задоволенню її з боку провідників російської держави, чи кермуючих кругів російського громадянства може мати тільки один наслідок, — се повне пересунення центра ваги в бік українського самостійництва. Прихильники України тепер годять ся зістати ся на спільній платформі широкого національно територіальної автономії і федеративного забезпечення державного права України. Але прапор самостійної України стоїть і розгорнеть ся в хвилину, коли всеросійські централісти захотять би вирвати з наших рук стяг широкої української автономії в федеративній і демократичній російській республіці. Се ясно — і повинно бути ясно керівникам російської держави.

М. Грушевський.

Відокремлене Галичини наблизять ся?

Сподіване цісарське письмо

Віденський кореспондент „Glos y Narod y“ доносить ось-що:

В найближших днях буде оголошене письмо цісаря до гр. Клям-Мартініца, яке містить важну заяву Корони не тільки в справі відокремлення Галичини, але і в справі відбудови Польського Королівства. Це письмо ще раз в натиском має вказати на ширі наміри пануючого дому супроти польського народу.

Д-р Бобжинський у цісаря.

ВІДЕНЬ (Ткб.). Цісар прийняв 1. мая на спеціальних асіденціях між іншими д-ра Бобжинського.

Перша конференція правительства в Полянках в справі відокремлення.

Кореспондент „Gazet i Wieszom-oi“ доносить з Відня під нинішню дату:

У вісторок перед полуднем відбула ся перша конференція в справі відокремлення Галичини. Були присутні: прем'єр Клям-Мартініц, міністри Шлімміллер, Форстер, Гандель, Бобжинський, Беррайтер, а зі сторони польського кола: Білінський, Абрагамович, Герман і Кендзьор. Передено генеральну дискусію. Нині в середу відбудеть ся конференція у д-ра Шлімміллера, на яку запрошені Лео і Діаманд. Завтра, в четвер, конференція у Форстера. На загал треба відмітити, що трудності є тільки в господарських справах, однак треба сподівати ся їх усунення.

Протиреволуційні замахы?

ПЕТРОГРАД (Пет. Аг.). Виконуючий комітет робітників і жовнівів велів розлітати по місті отсю відозву:

Вчера лучило ся в столиці кілька подій, над якими треба жаліти. Якийсь невідомий молодець убив генерала Кашталінського. До одної групи політичних маніфестантів в часті міста „Василівський Острів“ стріляно. Також кинено там бомби. Кількох людей, які видавали себе за членів виконуючого комітету увязнили властителя ґрунту Лодинського, інші невідомі люди зривали офіцірам еполети. Тільки шалені люди, або вороги народної волі могли допустити ся таких обурюючих вчинків, які можуть скомпромітувати російську революцію. Виконуючий комітет різко осуджує ті вчинки і закликає всіх горожан, щоби не допустили до їх повторення, бо се причиняє анархічні відносини і розклад революційних сил.

З німецького парламенту.

„Рішене війни близьке“.

БЕРЛІН (Ткб.). Німецький парламент по чав знова свої наради.

Президент Кемпф у своїй промові, навазяючи до відповідження війни Американою сказав: „Президент Вільзон у своїм письмі до конгресу з дня 2 цвітня апевняв, що Америка веде війну в Німеччиною в інтересі людства і справедливості. Він не має права до такого висказу, коли не кивнув пальцем навіть, щоби не дозволити Англії на веденє голодової війни проти Німеччини, війни суперечної з всякими міжнародними справами. Дальше Кемпф заявив, що, оскільки здається ся, зближається ся рішенє сеї великої війни.“

Опівся Палата радила в другім читанню над дрібнішими пропозиціями.

Відложено пруського сойму.

БЕРЛІН. (Ткб.) Пруський сойм прийняв ане сенс правительства про відложено нарад сойму від 15. мая до 9. жовтня.

Виїзд цісаря з Відня.

Відень, 2. мая 1917.

ВІДЕНЬ (Ткб.). Цісар о 8 год. вечером виїхав з Відня. В дружині є: шеф ген. штабу Арц. ген. адютанти Льобковіч і Мартерер і прибічні адютанти Ледоховський і Шомта.

Тіса мирить ся з опозицію?

БУДАПЕШТ (Ткб.) Гр. Тіса предложив двом членам конституційної партії гр. Мавриєви Естергазю у гр. Стефанови Бегленови, щоби вони обняли місце в кабінеті, а саме

Естергази мав би обняти управу справ в області переходової господарки а Беглен управу відбудови Семігороду. Оба політики просили, щоби мериторичну відповідь могли дати по розмові з гр. Юлієм Андрашієм, який тепер перебуває у Відні.

Новий президент Адміністраційного Трибуналу.

ВІДЕНЬ. (Ткб.) „Wiener Zig.“ оголошує: Цісар іменував бувшого міністра бар. Ермаша Шварценав і. президентом Адміністраційного Трибуналу.

Відносини між Бразилією і Німеччиною.

РІО де ЖАНЕЙРО (Авас). З приводу напруження відносин між Бразилією і Німеччиною несомно збере ся конгрес і видасть рішенє в тій справі. Президент поручив властям строго зберігати нейтральність аж до видання іншого приказу.

Зірване вносин між Гватемалю і Німеччиною.

БЕРЛІН (Вольф). Посол держави Гватемала сповістив державного секретаря уряду зграничних справ Шімермана з приказу свого правительства, що відносини між Німеччиною і Гватемалю є зірвані, та просив про паспорт. Заступство німецьких інтересів в Гватемалю обняло еспанське правительство.

Проти примусової бранки в Америці.

БЕРЛІН (Ткб.). До дзєвників доносять з Америки 1. мая: В Зєдінених Державах почав ся оживлений рух проти наміреної військової бранки. Передовсім приклонники радикального напрямку, соціалісти і приклонники мира рішили не повинувати ся покликюві до побору, коли такий поклик буде виданий.

Лойд Джордж у Франції

ЛОНДОН. (Райтер) Премєр Лойд Джордж виїжджає до Франції.

Вівіані і Жофр в Америці.

ВАШІНГТОН. (Райтер) Міністер Вівіані і маршал Жофр були прийті сенатом, який перервав наради над військовим предложєнєм, щоби повитати гостей.

Дезерція в російській армії

СТОКГОЛЬМ. (Ткб.) „Новос Время“ жалує ся на масову дезерцію на російській фронті і бачить в тім наслідок німецьких заходів.

Інтервенція пп. д-ра Колесси і д-ра Перфецького у міністра внутр. справ.

Відень, 28. цвітня 1917

Іменем парламентарної комісії для виселення Укр. Заломогового Комітету відбули оп. д-р Колесса і д-р Перфецький дня 26. цвітня с. р. конференцію в міністерстві внутрішніх справ, якої вислідом являється ся: 1) узисканє дальшого розширення виселенного округу в Галичині на всі повіті належачі до ширшої воєнної області. Через те побирати будуть державну запомогу також виселенні поміщені в повітах Рава руська, Сокаль, Львів, Дрогобич, Турка. Та запомога має бути виплачена на всьпять від 1. лютого с. р. всім виселеним конечних повітів. 2) Заосмотренє виселення конечним одінєм, обувою і т. п. має бути доцільним сорганізоване в дорозі відповідного завіряження та евакуального устроєня в краю відповідної складниці (Kleiderzentrale) в середній полосі краю.

З нагоди конференції обговорено дуже важну справу поміщення наших виселенців і опущених місцевих населєнем оселях і відданє їм до управи і ужиткованя самоуправленя досі ґрунтів в тих оселях; поурговано остато-

